

Europas religiøse rødder

– en fællesnordisk kandidatuddannelse

25 højt kvalificerede bachelorer fra fire forskellige kontinenter er i år begyndt på den nye fællesnordiske kandidatuddannelse *Religious Roots of Europe (Europas religiøse rødder)*. Den er kommet i stand via et samarbejde mellem vores fakultet og fagmiljøer ved universiteterne i Bergen, Helsingfors, København, Lund og Oslo, så vi nu kan tilbyde en uddannelse med fokus på ældre jødedom, kristendom og islam.

Af Jakob Engberg

Nye spørgsmål, nye løsninger

Woodrow Wilson, USA's præsident 1913-1921, er bl.a. kendt for følgende udtalelse:

A nation which does not know what it was yesterday, does not know what it is today, nor what it is trying to do.

Sådanne citater om nødvendigheden af at kunne forstå fortiden for at kunne manøvrere i nutiden og takle fremtiden er så talrige, at de ofte forekommer banale. Når det alligevel kan være nødvendigt at gentage dem, skyldes det, at nye tider ofte tror, at denne nye tids vilkår, kultur, samfundsorden og økonomi er så enestående, at de unddrager sig enhver form for sammenligning.

Allerede i 1970'erne blev religioners uddøen og sekularismens sejr 'spået', skønt al arkæologisk empiri tyder på, at religion er så gammel som vor art. I 1989 proklameredes kommunismens sammenbrud som kapitalismens, demokratiets og liberalismens endegyldige sejr og *The End of History*.

Jakob Engberg er postdoc ved Afdeling for Kirkehistorie og Praktisk Teologi.

Mindre end ti år senere ansås det for muligt at skrive *Den sidste Danmarkshistorie*. Endelig blev vi fortalt, at den på daværende tidspunkt igangværende it-bårne vækst i økonomien var *New Economy*, der ville adskille sig fra alle tidligere højkonjunkturer ved ikke at blive afløst af en recession. Alle disse forudsigelser er grundigt gjort til skamme.

Wilson forsøgte som statsmand at forstå sin samtid i lyset af sin tolkning af historien. Men som historiker ved vi også fra indledningen til hans biografi om George Washington (1896), at Wilson var sig bevidst, at det modsatte også er tilfældet: Nye tider, nye aktuelle samfundsudfordringer rejser også nye spørgsmål i forhold til det historiske kildemateriale. Sådanne nye spørgsmål giver også nye svar, der kan give forståelse for den nye tids udfordringer. Derfor er det også sandsynligt, at vi for ti år siden ikke ville have foreslået den samme udformelse med de samme spørgsmål, som vi nu sætter i gang under navnet *Religious Roots of Europe*. Det er samtidig så godt som givet, at vi ikke ville have fået den afgørende støtte fra Nordisk Ministerråd, hvis rådet for ti år siden havde fået en sådan ansøgning.

I dag er der derimod et indlysende behov for analyse af det gensidige sam- og modspil mellem religioner og deres tilhængere og mellem religioner og det øvrige samfund. Der er behov for at opnå og formidle en mere kvalificeret forståelse af sådanne kulturmøder og af interaktionens betydning for udviklingen af europæiske kulturer og identiteter.

Studiet af interaktionen mellem de tre religioner i senantikken giver viden om vores egen kulturs religiøse rødder, fordi den fortidige kultur har betinget udviklingen af den moderne kultur. Modsat er de spørgsmål, vi stiller til fortiden, formet af vores egen tid, hvorfor også svarene, den opnåede viden, gør det muligt at stille nye og aktuelle spørgsmål til den moderne verden. Vores mål er derfor at give uddannelsens kandidater mulighed for at finde nye og kreative løsninger på moderne udfordringer.

Unik fagvifte, nordisk samarbejde

Uddannelsen i *Religious Roots of Europe* skal med sit tema og indhold imødekomme samfundets og offentlighedens øgede interesse og

behov for forskningsbaseret viden, formidling og undervisning om religion i almindelighed og om de væsentlige forudsætninger for vor civilisations kultur, værdier, institutioner og historie.

Det hele koordineres fra Det Teologiske Fakultet i Århus. Derved udbygger vi vores allerede unikke fagvifte af uddannelser og forskning i bl.a. teologi, religionsvidenskab samt arabisk- og islamstudier. Denne fagvifte og den bevidste satsning i Århus på samarbejde mellem forskere og undervisere fra de forskellige afdelinger gør det muligt at udvikle et forsknings- og undervisningsmiljø, hvor viden om moderne religion bringes i frugtbart samspil med viden om disse religioners grundlæggelse og historiske udvikling. Netop denne faglige basis er den første væsentlige forudsætning for den nye uddannelse.

Fagviften og forskersamarbejdet har bl.a. manifesteret sig i forskningsseminaret: *Antikken og Kristendommen*, der gennem ti år har samlet forskere om konkrete kollektive projekter: *Jøder, Kristne og Hedninger i Antikken – Kritik og Apologetik* i perioden 2003-2007 og *Kampen om Religiøse Tekster i Antikken* i perioden 2007-2009. Disse projekter har været finansieret af både basisbevillinger fra fakultetet og penge vundet i konkurrence ved fonde og forskningsråd. Resultaterne er fremlagt i en lang række publikationer, og både bøger, artikler og flere store konferencer har opnået betydelig international bevågenhed.

Forskningsseminaret og forskere aktive heri har i alle årene nydt godt af og bidraget til et stærkt nordisk samarbejde om forskning og forskeruddannelse inden for kristendom og jødedom i den antikke og senantikke verden. Dette nordiske samarbejde er den anden væsentlige forudsætning for den nye uddannelses udvikling. Uddannelsens etablering har yderligere styrket dette samarbejde og har bl.a. resulteret i en ekstern bevilling på ca. 700.000 kr. til et forskningsnetværk med samme titel og tema som uddannelsen.

Den tredje væsentlige forudsætning er finansiel støtte på ca. 1 million danske kroner fra Nordisk Ministerråd til udviklingen af uddannelsen. Denne støtte blev vundet i konkurrence med mere end 40 andre nye uddannelser, og vi var den eneste uddannelse inden for humaniora og teologi, der opnåede støtte. Nordisk Ministerråd stillede som betingelse for støtten, at den foreslåede uddannelse byggede på et nordisk samarbejde, at vi kunne dokumentere en klar forsknings-

Som en del af uddannelsen deltager de studerende i et kompaktseminar ved et af de nordiske institutter i Middelhavsområdet, hvor den græsk-romerske kultur mødtes med jødedom, kristendom og islam.

styrke i de pågældende fagmiljøer, og at uddannelsen ville kunne tiltrække dygtige internationale studerende og fastholde talentfulde nordiske.

Jødedom, kristendom og islam i senantikken

Uddannelsens fokus er på interaktion mellem jøder, kristne og muslimer i senantikken og på sammenligning af jødedom, kristendom og islam i denne periode. Bag ideen om en komparativ uddannelse ligger fem årsager:

1. Gode erfaringer fra vores komparative forskning i senantikke religionsmøder.
2. En grundlæggende erkendelse af:
 - De tre religioners betydning for hinanden.
 - De tre religioners fælles forhold til den græsk-romerske kultur, som på forskellig vis har påvirket alle tre religioner i deres grundlæggelsesperiode og tidlige udbredelse.
 - De tre religioners og den græsk-romerske kulturs indflydelse på samfundsudvikling, kultur og identitetsdannelse i Europas historie frem til i dag – kristendom som flertalsreligion; jødedom og islam som mindretalsreligioner og som det 'andet', som den kristne europæer ofte har defineret sig selv i forhold til.
3. Et ønske om at udbyde en ambitiøs uddannelse, som forudsætter virkeligt nordisk samarbejde og ikke lige så vel kan udbydes af én institution alene.
4. Et ønske om at udbyde et internationalt enestående program, hvilket sker ved at lægge vægt på interaktion og komparation mellem religionerne.
5. En erkendelse af at globalisering og migration har givet komparationer og studier af religiøs interaktion fornyet aktualitet.

*Studerende ved resterne af den søjle,
hvor Simon Søjlehelgen sad i årene
417-459 og gav råd til tilrejsende
lægfolk, gejstlige og kejserlige embeds-
mænd om alt fra teologi til politik.*

Fire lande, seks universiteter

Fra Finland deltager universitetet i Helsingfors, fra Norge er det Bergen og Oslo, Sverige har Lund med og Danmark begge teologiske fakulteter i henholdsvis København og Århus. En sådan buket af lande og universiteter har hurtigt vist sig at gemme på en mangfoldighed af forskelligartede traditioner, procedurer og lovgivning. Det har været en udfordring at komme i mål og få uddannelsen godkendt og akkrediteret efter alle reglerne, men det er lykkedes.

I Danmark blev *Religious Roots of Europe* således den første 'fællesuddannelse', som blev godkendt af både Videnskabsministeriet og den nye akkrediteringsinstitution (ACE-Denmark). Endelig kan det nævnes, at flere af uddannelsens dele i Danmark har opnået status af elite-moduler med særligt høje krav til bl.a. undervisning og pensum – og dertilhørende højere uddannelsesexamener.

Vi er i gang

Adgangskravene er en bachelorgrad i religionsvidenskab, teologi, klassisk filologi, klassisk arkæologi, historie eller tilsvarende. Man skal være rigtig god til engelsk og kunne beherske originalkilder på mindst ét (og helst flere) af sprogene latin, græsk, hebraisk og arabisk.

Undervisningen ligger dels ude på de deltagende universiteter, dels i kompaktkurser på op til 14 dage, hvor alle studerende samles. Vi bruger e-læring, traditionelle seminarer og individuel vejledning.

Som nævnt i indledningen har 25 højt kvalificerede studerende søgt ind, og når dette læses, er vi i fuld gang med det første hold. Vi glæder os til om to år at udklække de første kandidater, der med forståelse for Europas religiøse rødder er parate til at stille nye spørgsmål og søge nye løsninger.

Uddannelsens struktur

Religious Roots of Europe er en to-årig fuldtidsuddannelse på kandidatniveau, der afsluttes med speciale (Master's thesis). Figuren viser uddannelsens moduler fordelt på de fire semestre. Jødedom, kristendom og islam studeres i deres formative perioder (The Emergence of Judaism, Christianity and Islam) med fokus på forskelle, ligheder og indbyrdes samspil (Interaction between the religions). Desuden studeres disse religioner i deres samspil med det øvrige samfund (Religion and Society) og i deres betydning for moderne europæisk samfund, kultur og identitet (The three Religions in contemporary perspective). Tekstmodulet fokuserer på et mere specialiseret studie af én af de tre religioners konstituerende tekster, fx fra Bibelen eller Koranen. Studiet af fortidige kulturer på baggrund af tekster eller materielle levn kræver sprogbeherskelse, metodiske færdigheder og teoretisk refleksion, som tilgodeses gennem de valgfrie moduler (Language) og gennem teoretisk-metodiske udbud (Method and Theory og Thesis Colloquium). Uddannelsen beskæftiger sig med de tre religioners grundlæggende religiøse fænomener såsom myte, ritual og etik, dogmedannelse og teologi, institutionalisering og kanondannelse. Samtidig åbnes der for studiet af emner som martyrium, retfærdiggørelse eller fordømmelse af krig, askese, religiøse embeder, kønsspørgsmål og forskellige strategier og traditioner for fortolkning af normative religiøse tekster.